

Kunnskapsgrunnlag bibliotek

Regional strategi for kultur, reiseliv og opplevelser

SAMMENDRAG

Bibliotekene er sentrale møteplasser i lokalsamfunnet. De er åpne og tilgjengelige for alle. Biblioteket fremmer livslang læring, og fungerer som lokale litteraturhus, arenaer for demokratibygging, inkludering og ytringsfrihet. Bibliotekets tjenester bidrar til å styrke lesekompetanse og medieforståelse, og gir tilgang til kvalitetssikret informasjon og kunnskap som kan bidra til å motvirke desinformasjon og falske nyheter.

Fylkeskommunen skal i henhold til lov om folkebibliotek ivareta regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling, herunder gi råd til lokale myndigheter, yte bibliotekfaglig veiledning og assistanse, og arrangere møter og kurs om bibliotekspørsmål.

Gjennom strategisk arbeid og samarbeid med kommuner, utdanningsinstitusjoner og andre aktører skal fylkeskommunen bidra til å styrke bibliotekene som åpne og inkluderende møteplasser. Fylkeskommunen koordinerer og tar initiativ til felles utviklingsprosjekter, bidrar til nettverk og kompetanseutvikling i biblioteksektoren.

UTVIKLINGSTREKK og UTFORDRINGER

Folkebiblioteket som inkluderende møteplass for innbyggerne har styrket sin posisjon de ti siste årene. Biblioteket motvirker ensomhet og utenforskap ved å være åpne og tilgjengelige offentlige rom. Biblioteket er en viktig arena for lokaldemokratiet og gir tilgang på kunnskap, kulturopplevelser, samtaler og debatter. Bibliotekene har gjennom hele sin historie vist seg som bærekraftige institusjoner, spesielt med tanke på gjenbruk. De siste årene har begrepet sosial bærekraft fått større plass i biblioteksektoren. Denne siden av bibliotekets arbeid vil bli enda viktigere for å bidra til å motvirke det store utenforskapet i Vestfoldsamfunnet.

Vi lever i et skriftsamfunn, og å kunne lese er nødvendig for det meste i livet. Derfor er en befolkning med gode lesere viktig for samfunnet og demokratiet. Norge har en lesende befolkning, men de fleste av oss leser mindre enn før. Færre leser bøker på fritiden, og mange synes det er vanskelig å lese lengre tekster. Lesing åpner dører til kunnskap og refleksjon. Lesing påvirker også språkutvikling og evnen til å forstå og navigere i en kompleks verden. Bibliotekene spiller en viktig rolle i å fremme leseglede og lesekultur i hele befolkningen, en kjerneoppgave som blir stadig viktigere i dagens informasjonssamfunn.

Bibliotekene spiller en nøkkelrolle i arbeidet med å styrke demokrati og menneskerettigheter. De fungerer som åpne arenaer for læring, samtale og debatt, og gir tilgang til et mangfold av litteratur, forskning og kunnskap som fremmer refleksjon, kritisk tenkning og digital dømmekraft. Ekstremismemeldingen påpeker at bibliotek som uavhengig møteplass i lokalsamfunnet, på tvers av alder, etnisitet, økonomi og sosial bakgrunn, representerer et fristed som bygger fellesskap og tillit mellom mennesker.

Totalberedskapsmeldingen: Forberedt på kriser og krig tydeliggjør kulturens rolle i beredskap. Biblioteket er en viktig del av landets beredskap og gir tilgang til informasjon og medier, også i krisetider. Bibliotekene kan bidra til å styrke befolkningens evne til å handle kritisk og løsningsorientert i krisesituasjoner.

Digitalisering og ny teknologi endrer hvordan litteratur og kunnskap blir tilgjengeliggjort og formidlet på. Utlånet fra biblioteket består ikke lenger bare av fysiske bøker, men også e-bøker og digitale lydbøker. Gjennom fellesløsninger i KS Digital bidrar bibliotekene til å bygge nasjonal digital infrastruktur. På denne måten gis innbyggere i hele landet tilgang til redaktørstyrt innhold gjennom digitale innholdstjenester. Kunstig intelligens endrer hvordan vi lærer og formidler kunnskap på, men kan også bevisst brukes til å spre desinformasjon. Bibliotekene vil komme til å spille en sentral rolle i behovet for økt bevissthet rundt kildekritikk og verktøy for å navigere i et stadig mer komplekst informasjonslandskap.

I land hvor demokratiet er under press, spiller bibliotekene en stadig viktigere rolle globalt. Internasjonalt biblioteksamarbeid er også solidaritetssamarbeid. I en verden der ordskifte krysser landegrenser må bibliotekene også være internasjonalt orientert, enten det gjelder litteratur, motstandskraft mot desinformasjon eller som arena for flerkulturelle møteplasser.

KUNNSKAPSGRUNNLAG

Trender – bibliotekutvikling

Dezuanni, M., Osman, K. Burton, A. & Heck, E. (2024) *IFLA Trend Report 2024: Å møte fremtiden for informasjon med tillit* <https://repository.ifla.org/server/api/core/bitstreams/8cd1af9f-a71d-4bb6-8e99-e284166cd52f/content>

Ytringsfrihet

Generativ kunstig intelligens og ytringsfrihet. (2023). Teknologirådet og Norges institusjon for menneskerettigheter. <https://media.wpd.digital/teknologiradet/uploads/2023/12/Generativ-kunstig-intelligens-og-ytringsfrihet-DIGITAL.pdf>

NOU 2022: 9. (2022). *En åpen og opplyst offentlig samtale: Ytringsfrihetskommisjonens utredning.* Kultur- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/pdfs/nou202220220009000dddpdfs.pdf>

Beredskap. Desinformasjon og falske nyheter

Kultur og likestillingsdepartementet. (2024, april 6). *Om arbeidet med strategi for å styrke motstandskraften mot desinformasjon* [Oversiktsside]. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/strategi-mot-desinformasjon/id3032958/>

Kultur og likestillingsdepartementet. (2025). *Strategi for å styrke motstandskraften mot desinformasjon.* https://www.regjeringen.no/contentassets/3efc37e03b6747bfa0806b8df44fb466/nn-no/pdfs/strategi_desinformasjon.pdf

Jolls, T. (2022). *Building Resiliency: Media Literacy as a Strategic Defense Strategy for the Transatlantic* (s. 77). Senter for mediekompetanse. [Building Resiliency-Media Literacy as a Strategic Defense Strategy for the Transatlantic \(Final\) copy](#)

Gaassand, M. (2023, oktober 24). *Bibliotek er beredskap - Bibliotekarere har samfunnskritisk kompetanse.* Bibliotekarforbundet. <https://www.bibforb.no/bibliotek-er-beredskap-bibliotekarere-har-samfunnskritisk-kompetanse/>

Meld. St. 9 (2024-2024). *Totalberedskapsmeldingen: Forberedt på kriger og krig.* Justis- og Beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/c24e6978185f4a49a7d2689a4741a9b1/no/pdfs/stm202420250009000dddpdfs.pdf>

Meld. St. 13 (2024-2025). *Forebygging av ekstremisme: Trygghet, tillit, samarbeid og demokratisk motstandskraft*. Kultur- og likestillingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/489a604a3dc849438b1d203539c2cb53/no/pdfs/stm202420250013000dddpdfs.pdf>

Felles innsats mot ekstremisme. Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet. Arbeids- og inkluderingsdepartementet. NOU 2024:3

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b09f8768c15d4d4f9ac8acfab0bf05e3/no/pdfs/nou202420240003000dddpdfs.pdf>

Medietilsynet – kritisk medieforståelse

Kritisk medieforståing i den norske befolkninga 2021. (2021, desember 14). Medietilsynet.

<https://www.medietilsynet.no/fakta/rapporter/webrapporter/web-kritisk-medieforstaelse-2021/>

2024-undersøkelser om barn og unges digitale hverdag er klare. (2024, november 29). Medietilsynet.

<https://www.medietilsynet.no/nyheter/aktuelt/2024-undersokelser-om-barn-og-unges-digitale-hverdag-er-klare/>

Medietilsynet. (2024). *Foreldre og medier 2024: en undersøkelse om foreldres erfaringer med 1–17-åringers medievaner*. https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2024/241128_foreldre_og_medier_2024.pdf

Digital utvikling

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet. (2024). *Fremtidens digitale Norge: nasjonal digitaliseringsstrategi 2024-2030*.

[Fremtidens digitale Norge – nasjonal digitaliseringsstrategi 2024–2030](#)

Bruk av generativ kunstig intelligens i offentlig sektor | Digdir. (2024). Hentet 23. september 2024, fra <https://www.digdir.no/kunstig-intelligens/bruk-av-generativ-kunstig-intelligens-i-offentlig-sektor/4670>

Generativ kunstig intelligens i Norge. (2024). Teknologirådet.

<https://media.wpd.digital/teknologiradet/uploads/2024/05/Generativ-kunstig-intelligens-i-Norge-DIGITAL.pdf>

NOU 2024: 20 (2024, 11. november). *Det digitale (i) livet: Balansert oppvekst i skjermenes tid*.

(Skjermbruketvalget). Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-20/id3073644/>

Lesing

Utdanningsdirektoratet. (2023). *Markant nedgang i norske tiårings leseferdigheter*. Hentet 14. januar 2025, fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2023/pirls-2021/>

Den norske forleggerforening (2024, april 23). *Leserundersøkelsen 2024: Færre leser for barna sine*. Den Norske Forleggerforening. <https://forleggerforeningen.no/nyhetsarkiv/leserundersokelsen-2024-faerre-leser-for-barna-sine/>

Barn og unge

Meld. St. 28 (2024-2025). *Tro på framtida – uansett bakgrunn*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/9586a180c27d41ddb85836f38900b772/no/pdfs/stm202420250028000dddpdfs.pdf>

Meld. St. 32 (2024–2025) Trygg oppvekst i et digitalt samfunn
[Meld. St. 32 \(2024–2025\) - regjeringen.no](#)

Ungdataundersøkelsen: [Hjemmeside - Ungdata](#)

Integrering:

[Kulturbruk – en arena for hverdagsintegrering – SSB](#)

Andre:

Ibenholt, K., Longvastøl, O., Lysne, A., & Storo, M. (2024). *Kulturfeltets plass i samfunnsutviklingen* (Nos. 34–2024). Samfunnsøkonomisk Analyse AS.
<https://www.ks.no/contentassets/a7ba532faf284d80a66e3c3cf669cf7c/R34-2024-Kulturfeltets-plass-i-samfunnsutviklingen.pdf>

Europakommisjonen. (2023). *Culture and Democracy - the evidence: How citizens' participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion*.
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/07370fba-110d-11ee-b12e-01aa75ed71a1/language-en>

Seismonaut. (2021). *Folkebibliotekets betydning for innbyggerne i Danmark*.
<https://seismonaut.com/folkebibliotekets-betydning-for-borgerne-i-danmark>

Samskaping i offentlig sektor:

Roskilde universitet (2024).
[Co-creation as public governance Revisiting the bright and dark sides .pdf](#)

Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement. Stortingsmelding 30 (2019-2020). *En innovativ offentlig sektor – kultur, ledelse og kompetanse*. [Meld. St. 30 \(2019–2020\) - regjeringen.no](#)

Telemarksforskning (2019). *Innbyggerinvolvering og samskaping i kommunal sektor*.
[Innbyggerinvolvering og samskaping i kommunal sektor | Telemarksforskning](#)

Statistikk:

Bibstat: [Bibstat | Statistikk fra folkebibliotekene](#)

Føringer:

Bibliotekloven. (2014). *Lov om folkebibliotek (LOV-1985-12-20-108)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>

[Forskrift om kvalifikasjonskrav for ansatte i folkebibliotek - Lovdata](#)

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024, mai 29). *Sammen om lesing - Leselyststrategien 2024-2030* [Plan]. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/sammen-om-lesing.-leselyststrategien-2024-2030/id3040859/>

NASJONALE FØRINGER

Folkebibliotekloven

Folkebibliotekloven regulerer folkebibliotekene i Norge. Loven beskriver folkebibliotekenes formål og ansvaret til stat, fylkeskommune og kommune. Folkebibliotekene skal blant annet fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet og være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Fylkeskommunen er tildelt et ansvar for regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling etter loven.

Bibliotekloven. (2014). *Lov om folkebibliotek (LOV-1985-12-20-108)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>

Leselyststrategien

Norske barn og unge har lavere leselyst og dårligere leseferdigheter enn før. Det er en utvikling vi skal snu. Vi skal øke leseferdighetene til barn og unge, skape leselyst og leseglede. Vi vet at jo mer vi leser, desto bedre lesere blir vi.

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024, mai 29). *Sammen om lesing - Leselyststrategien 2024-2030* [Plan]. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/sammen-om-lesing.-leselyststrategien-2024-2030/id3040859/>

Vestfold
FYLKESKOMMUNE

vestfoldfylke.no

Postadresse:

Postboks 1213 Trudvang
3105 Tønsberg

Besøksadresse:

Svend Foyns gate 9
3126 Tønsberg

Tlf. 33 34 40 00
post@vestfoldfylke.no

